

Σωτήρης Μπαμπατζάνης

δημιουργική γραφή

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

σύμφωνα με τις σχολικές
θεματικές ενότητες

Οι μικροί
συγγραφείς

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα

ISBN 978-960-456-401-9

© Copyright: Σ. Μπαμπατζάνης, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη, 2013

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΛΙΑΝΙΚΗ-ΧΟΝΔΡΙΚΗ

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - ΕΝΩΣΗ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Πεσμαζόγλου 5, 105 64 Αθήνα • Τηλ.-Fax: 210.3211.097

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Λίγα λόγια προς τους αγαπημένους μου μαθητές

Αγαπημένα μου παιδιά,

έφτασε πια η στιγμή να δείξετε τις πολλές και εξαιρετικές ικανότητες που έχετε. Τώρα πια, μετά από τέσσερα χρόνια στο Δημοτικό Σχολείο, μπορείτε να γράφετε και να διαβάζετε άριστα. Δεν αρκεί όμως μόνον αυτό. Από δω και πέρα θα γίνετε οι ίδιοι συγγραφείς. Θα ξεδιπλώσετε τη μαγική σας πένα και θα μας ταξιδέψετε στον κόσμο των ονείρων σας και των σκέψεών σας.

Αυτό το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας θα σας βοηθήσει να το επιτύχετε. Μέχρι τώρα, είτε με τη βοήθεια των δασκάλων σας, είτε με τη βοήθεια των γονιών σας γράφατε αρκετά καλά! Όμως, τώρα θα γράφετε μόνοι σας.

Ελπίζω να ταξιδέψετε στον υπέροχο κόσμο της ελληνικής γλώσσας και να παράγετε το καλύτερο δυνατόν δημιουργικό της κομμάτι, τον γραπτό λόγο.

Καλό ταξίδι!

Ο συγγραφέας
Σωτήρης Μπαμπατζάνης

Περιεχόμενα

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΙΑ

Βασική δομή της παραγράφου	11
Περιγραφή	16
Αφήγηση	20
Επιχειρηματολογία	27
Περίληψη	28

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

1 ^η ενότητα: Ο φίλος μας το περιβάλλον	33
2 ^η ενότητα: Η ζωή στην πόλη	38
3 ^η ενότητα: 28 ^η Οκτωβρίου	44
4 ^η ενότητα: Τα ζώα που ζουν κοντά μας	51
5 ^η ενότητα: 17 ^η Νοεμβρίου	57
6 ^η ενότητα: Οι φίλοι μου, οι φίλες μου	63
7 ^η ενότητα: Μουσική	68
8 ^η ενότητα: Χριστούγεννα	73
9 ^η ενότητα: Βιβλία - βιβλιοθήκες	79
10 ^η ενότητα: Μυστήρια - επιστημονική φαντασία	85
11 ^η ενότητα: Παιχνίδια	91
12 ^η ενότητα: 25 ^η Μαρτίου	97
13 ^η ενότητα: Κατασκευές	102
14 ^η ενότητα: Πάσχα	107
15 ^η ενότητα: Τηλεόραση	113
16 ^η ενότητα: Αθλήματα - σπορ	119
17 ^η ενότητα: Ταξίδια στο διάστημα	125

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΑΖΗΤΟΥΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Βιογραφικό σημείωμα	151
---------------------------	-----

μέρος πρώτο

Θεωρία

ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Σε όλες τις γλώσσες, και ιδιαίτερα στην ελληνική, η θεμελιώδης μονάδα της σύνθεσης είναι η σκέψη.

Μια παράγραφος αποτελείται από αρκετές προτάσεις που έχουν ομαδοποιηθεί. Αυτή η ομάδα των προτάσεων αναφέρονται από κοινού σ' ένα κύριο θέμα.

Στην επίσημη ακαδημαϊκή ελληνική γλώσσα, η παράγραφος αποτελείται από τρία κύρια μέρη.

Αυτά τα τρία μέρη είναι:

- α) η πρόταση ή η φράση που δίνει το θέμα της, δηλαδή η **θεματική πρόταση**,
- β) οι προτάσεις του κύριου σώματος της παραγράφου, δηλαδή οι **λεπτομέρειες** και
- γ) η καταληκτική πρόταση ή αλλιώς η **κατακλείδα**.

Η θεματική πρόταση

Μια θεματική πρόταση βρίσκεται συνήθως στην αρχή μιας παραγράφου.

Δεν είναι μόνο μια φράση που περιέχει το θέμα η πρώτη πρόταση της παραγράφου, αλλά το πιο σημαντικό είναι πως αποτελεί την **πιο γενική φράση** σε μια παράγραφο.

Τι σημαίνει «πιο γενική»;

Σημαίνει ότι δεν υπάρχουν πολλές λεπτομέρειες στην πρόταση, αλλά ότι η πρόταση εισάγει μια γενική ιδέα την οποία θέλουμε να αναπτύξουμε αργότερα στο κείμενό μας.

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι θέλουμε να γράψουμε μια παράγραφο σχετικά με τα φυσικά αξιοθέατα της πόλης μας. Το πρώτο μέρος της παραγράφου μας θα μοιάζει σαν αυτό:

Η πατρίδα μου είναι διάσημη για τα πολλά και υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά. Πρώτον, είναι γνωστή για την κοιλάδα του ποταμού της, η οποία είναι πολύ μεγάλη και όμορφη. Επίσης, από την άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται μια απότομη πλαγιά, ιδιαίτερα ασυνήθιστη που σου προκαλεί αισθήματα γαλήνης και χαράς.

- Παρατηρήστε πως η πρώτη περίοδος αρχίζει με την φράση «Η πατρίδα μου ...».

← Η θεματική πρόταση:

- βρίσκεται συνήθως στην αρχή μιας παραγράφου,
- αποτελεί την πιο γενική φράση σε μια παράγραφο.

- Σημειώστε πως η πρώτη φράση, «*Η πατρίδα μου, είναι διάσημη για τα πολλά και υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά*», είναι η **πιο γενική** δήλωση. Αυτή η πρόταση είναι διαφορετική από τις δυο προτάσεις που θα ακολουθήσουν, αφού η δεύτερη και η τρίτη πρόταση αναφέρονται σε συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με τη γεωγραφία της πόλης, και δεν είναι γενικές δηλώσεις.

Εδώ είναι μερικά παραδείγματα που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως θεματικές προτάσεις.

- 1^η Η πατρίδα μου είναι γνωστή, επειδή βρίσκεται στην μία όχθη του ποταμού, η οποία είναι πολύ μεγάλη και επειδή είναι χτισμένη κοντά σε έναν ασυνήθιστα απότομο λόφο που ονομάζεται λόφος της Κρανούλας.
- 2^η Υπάρχουν δύο λόγοι για τους οποίους κάποιοι άνθρωποι επιθυμούν να αγοράσουν αυτοκίνητα με αυτόματο κιβώτιο ταχυτήτων και δύο άλλοι λόγοι για τους οποίους τους αρέσουν τα αυτοκίνητα με χειροκίνητο κιβώτιο ταχυτήτων.
- 3^η Τα σύννεφα είναι λευκά.

Το πρόβλημα με την 1^η πρόταση είναι ότι περιέχει πάρα πολλές λεπτομέρειες.

Στη 2^η πρόταση το θέμα δεν είναι κατάλληλο για να τη θεωρήσουμε θεματική, διότι αναφέρει δύο επιμέρους θέματα, όχι μόνο ένα.

Το πρόβλημα με την 3^η πρόταση είναι ότι είναι *πολύ* γενική. Είναι επίσης πολύ βαρετή! Θα θέλατε να διαβάσετε μια παράγραφο με το θέμα αυτής της πρότασης; Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν θα το ήθελαν.

Μπορούμε να ξαναγράψουμε τη 2^η και την 3^η πρόταση με τους ακόλουθους τρόπους για να γίνουν καλύτερες:

- Υπάρχουν δύο λόγοι για τους οποίους κάποιοι άνθρωποι επιθυμούν να αγοράσουν αυτοκίνητα με αυτόματο κιβώτιο ταχυτήτων.
- Τα σχήματα των σύννεφων καθορίζονται από διάφορους παράγοντες.

Πώς υποστηρίζουμε τη θεματική πρόταση

Εξετάστε και πάλι την προαναφερθείσα, σύντομη παράγραφο:

Η γενέτειρά μου, η Κρανούλα, είναι διάσημη για τα πολλά υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά. Πρώτον, είναι γνωστή για την κοιλάδα του ποταμού της, η οποία είναι πολύ μεγάλη και όμορφη. Επίσης, από την άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται μια απότομη πλαγιά, ιδιαίτερα ασυνήθιστη που σου προκαλεί αισθήματα γαλήνης και χαράς.

Όταν ένας αναγνώστης διαβάζει μια θεματική πρόταση, όπως: «Η γενέτειρά μου, η Κρανούλα, είναι διάσημη για τα πολλά υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά», θα πρέπει να εμφανίζεται συνήθως στο μυαλό του το ερώτημα, «Ποια είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά που κά-

νουν διάσημη την Κρανούλα;» Ο αναγνώστης στη συνέχεια αναμένει πως η υπόλοιπη παράγραφος θα δώσει μια απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Τώρα, δείτε τις προτάσεις μετά τη θεματική. Μπορούμε να δούμε ότι η δεύτερη περίοδος της παραγράφου, «Πρώτον, είναι γνωστή για την κοιλάδα του ποταμού της, η οποία είναι πολύ μεγάλη και όμορφη», δίνει πράγματι μία απάντηση στο ερώτημα αυτό. Δηλαδή, η δεύτερη πρόταση δίνει κάποια εξήγηση για το γεγονός ότι η Κρανούλα είναι μια διάσημη κωμόπολη.

Ομοίως, μπορούμε να δούμε ότι και η τρίτη πρόταση δίνει επίσης κάποια εξήγηση για το γεγονός ότι είναι διάσημη η περιοχή δίνοντας ένα ακόμη παράδειγμα της: «Επίσης, από την άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται μια απότομη πλαγιά, ιδιαίτερα ασυνήθιστη που σου προκαλεί αισθήματα γαλήνης και χαράς».

Η δεύτερη και η τρίτη πρόταση ονομάζονται **υποστηρικτικές προτάσεις**. Ονομάζονται έτσι επειδή υποστηρίζουν ή εξηγούν την ιδέα που εκφράζεται στη θεματική πρόταση.

Φυσικά, στην ελληνική γλώσσα έχουμε συχνά περισσότερες από δύο υποστηρικτικές ιδέες - προτάσεις. Η σκέψη μας είναι πραγματικά στο πως θα στήσουμε μια σύντομη παράγραφο.

Γι' αυτόν τον λόγο καλό θα ήταν να έχετε τουλάχιστον τρεις με πέντε προτάσεις στην παράγραφό σας.

Η γενέτειρά μου, η Κρανούλα, είναι διάσημη για τα πολλά υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά. Πρώτον, είναι γνωστή για την κοιλάδα του ποταμού της, η οποία είναι πολύ μεγάλη και όμορφη. Επίσης, από την άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται μια απότομη πλαγιά, ιδιαίτερα ασυνήθιστη που σου προκαλεί αισθήματα γαλήνης και χαράς.

Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι το εκπληκτικό και μεγάλο γέριχο δέντρο της. Αυτό το δέντρο βρίσκεται σε ύψος διακοσίων μέτρων και είναι πιθανώς περίπου εξακόσιων ετών.

Υποστηρικτικές

ονομάζονται οι προτάσεις που εξηγούν ή υποστηρίζουν την ιδέα που εκφράζεται στη θεματική πρόταση.

Η καταληκτική ή πρόταση κατακλείδα

Σε μια επίσημη παράγραφο, θα δείτε μερικές φορές μία φράση στο τέλος της, η οποία συνοψίζει τις πληροφορίες που έχετε παρουσιάσει. Αυτή είναι η καταληκτική πρόταση ή αλλιώς κατακλείδα.

Ας δούμε λοιπόν πώς μια πρόταση κλείνει μια παράγραφο:

Η γενέτειρά μου, η Κρανούλα, είναι διάσημη για τα πολλά υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά. Πρώτον, είναι γνωστή για την κοιλάδα του ποταμού της, η οποία είναι πολύ μεγάλη και όμορφη. Επίσης, από την άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται μια απότομη πλαγιά, ιδιαίτερα ασυνήθιστη που σου προκαλεί αισθήματα γαλήνης και χαράς.

Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι το εκπληκτικό και μεγάλο γέριχο δέντρο της. Αυτό το δέντρο βρίσκεται σε

Καταληκτική πρόταση ή πρόταση κατακλείδα

ονομάζεται μία φράση στο τέλος της παραγράφου, η οποία συνοψίζει τις πληροφορίες που έχουν παρουσιαστεί στην παράγραφο.

ύψος διακοσίων μέτρων και είναι πιθανώς περίπου εξακόσιων ετών.

Αυτά τα τρία χαρακτηριστικά είναι πραγματικά εκπληκτικά και κάνουν ιδιαίτερη την πατρίδα μου και έναν πολύ γνωστό και φιλόξενο τόπο.

Παρατηρήστε πως η καταληκτική πρόταση: «**Αυτά τα τρία χαρακτηριστικά είναι πραγματικά εκπληκτικά και κάνουν ιδιαίτερη την πατρίδα μου και έναν πολύ γνωστό και φιλόξενο τόπο**», συνοψίζει τις πληροφορίες της παραγράφου. Σημειώστε επίσης πως η πρόταση της σύνοψης είναι παρόμοια με την πρόταση θέματος, αλλά δεν είναι ακριβώς η ίδια.

Δεν περιέχονται καταληκτικές προτάσεις σε όλες τις παραγράφους, ειδικά εάν η παράγραφος είναι πολύ μικρή. Ωστόσο, αν η παράγραφός σας είναι πολύ μεγάλη, είναι μια καλή ιδέα να χρησιμοποιήσετε μια πρόταση κατακλείδα.

Λεπτομέρειες στο πλαίσιο μιας καλής παραγράφου

Η σύντομη παράγραφος είναι ένα αρκετά πλήρες κείμενο, αλλά δεν έχει αρκετές λεπτομέρειες. Γι' αυτόν τον λόγο, θα πρέπει να προσθέσετε αρκετές λεπτομέρειες για να βοηθήσετε τον αναγνώστη σας να καταλάβει ακριβώς τι γράφετε.

Στην προηγούμενη παράγραφο, αναφέρονται τα τρία φυσικά αξιοθέατα, αλλά δεν γνωρίζουμε πολλά για αυτά. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε μια πρόταση ή δύο για τον ποταμό σχετικά με το πόσο μεγάλος είναι ή γιατί είναι η πόλη όμορφη.

Η γενέτειρά μου, η Κρανούλα, είναι διάσημη για τα πολλά υπέροχα φυσικά της χαρακτηριστικά. Πρώτον, είναι γνωστή για την κοιλάδα του ποταμού της, η οποία είναι πολύ μεγάλη και όμορφη. Στις δύο πλευρές του ποταμού, οι οποίες είναι 175 μέτρα πλάτος, υπάρχουν πολλές ιτιές με μακρά κλαδιά που τις κάνουν να μπορούν να κινηθούν με χάρη στον αέρα. Το φθινόπωρο τα φύλλα αυτών των δέντρων πέφτουν και καλύπτουν τις όχθες του ποταμού σαν χρυσό χιόνι. Επίσης, από την άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται μια απότομη πλαγιά, ιδιαίτερα ασυνήθιστη που σου προκαλεί αισθήματα γαλήνης και χαράς. Ακόμα κι αν είναι απότομη, η αναρρίχηση αυτού του λόφου δεν είναι επικίνδυνη, επειδή υπάρχουν κάποιοι βράχοι κατά μήκος των πλευρών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σκάλες.

μέρος δεύτερο

Πρακτική εφαρμογή

Ενότητα 1η

Ο φίλος μας το περιβάλλον

ΑΝΟΙΞΗ

Πότε πρόφταξε η άνοιξη και στόλισε τη γη σαν νύφη! Παντού πρασινάδα και δροσιά. Εκεί που ήτανε ξέρακας, βλέπεις χλωρασιά, εκεί που έβλεπες χρώματα ξεροκαμένα από το βοριά, τώρα βρίσκεις ένα χαλί με χίλια χρώματα κεντημένο. Τα άγρια βράχια πλουμισμένα* σαν από το χέρι κανενός ζωγράφου.

Όλη η πλάση χαίρεται. Το κάθε ζωντανό πλάσμα ζωντανεύει πιο πολύ, κι όσα δε ζούσανε έρχονται στη ζωή. Πουλιά κελαηδούνε, πεταλούδια και χρυσοβασιλιάδες και λογίων λογίων μαμούδια πετάνε είτε περπατάνε στο χώμα. Τα χελιδόνια ήρθαν από τα ζεστά τα μέρη και χτίζουνε βιαστικά τις φωλιές τους. Τα λελέκια στέκονται απάνου στους κουμπέδες* της εκκλησιάς με το 'να ποδάρι και χτυπάνε τη μύτη τους.

Η θάλασσα ημερεύει και καλεί τους ανθρώπους να τους δροσίσει. Βαρκάκια, μικροκάικα, που ήτανε τραβηγμένα στη στεριά το χειμώνα κι ήτανε τα μαδέρια τους ξεροσκασμένα, τώρα ξετρυπώνουνε από τα λιμάνια και πιάνουνε τ' ανοιχτά. Φωνές χαρούμενες και τραγούδια ακούγονται από στεριά κι από θάλασσα, σαν να λείψανε πια τα βάσανα από τον κόσμο.

Το μάτι, το αυτί, το άγγισμα, σαν να 'ναι πιο ζωηρό, πιο γλυκό. Μα ακόμα κι αν κάθεται κανένας σ' ένα μέρος που δε βλέπει και δεν ακούγει αυτά τα χαροποιά μηνύματα της άνοιξης, πάλι νιώθει κάποια αγαλλίαση, λες και είναι ο αγέρας γεμάτος από μια γλυκιά αρμονία. Ως κι ο αόμματος κι ο κουφός κι ο παράλυτος τα νιώθει αυτά τα μυστηριώδη ρεύματα που φέρνει η άνοιξη και που ξανανιώνουνε κάθε πλάσμα που 'χει το χάρισμα της ζωής.

Ποιος μπορεί ν' απομείνει λοιπόν στην κακία του, τώρα που είναι όλα τα πλάσματα ευτυχημένα και καλούνε το 'να τ' άλλο να χαρούνε την ειρήνη της ζωής; Πώς μπορεί ν' απομείνει στο σκοτάδι η ψυχή του ανθρώπου, που είναι ο καθρέφτης, που μέσα σ' αυτόν καθρεφτίζεται το χαροποιό πρόσωπο του Θεού;

Φώτης Κόντογλου

* πλουμισμένος: στολισμένος, διακοσμημένος
κουμπές (ο): τρούλος, θόλος

Ασκήσεις δημιουργικής γραφής

1 Δίνω από 1 έως 3 δικούς μου τίτλους στο κείμενο.

2 Γράφω ένα σχόλιο για την παράγραφο που μου έκανε εντύπωση.

3 Να βρεις και να υπογραμμίσεις τα επίθετα του κειμένου.

4 Σύμφωνα με τις οδηγίες της θεωρίας να συντάξεις την περίληψη του κειμένου (100 λέξεις).

[illegible]

Περίληψη

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 Βρες φράσεις σχετικές με τη θάλασσα και με κάθε ζωντανό πλάσμα που υπάρχει στο κείμενο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6 Από τις λέξεις που είναι υπογραμμισμένες να βρεις και να γράψεις ένα συνώνυμο κι ένα αντώνυμο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7 Χρησιμοποίησε τη θεματική πρόταση της 3ης παραγράφου για να γράψεις μία δική σου 100 λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9 Ποιο θέμα σχετικό με την ενότητα θα σου άρεσε να αναπτύξεις; Τι περιμένεις; Γράψτο σε 200-250 λέξεις ή πέντε (5) παραγράφους.

Πρόλογος

Κύριο θέμα

Επίλογος

